

บทวิจารณ์หนังสือ:

จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม

แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร

สำนักพิมพ์ศรีปัญญา. 2552, 685 หน้า

สุวิทย์ ธีรศาศวัต / Suwit Theerasasawat¹

หนังสือเล่มนี้เป็นหลักฐานชั้นต้น เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สยามสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อ 324 ปีล่วงมาแล้ว เป็นหลักฐานที่สำคัญมากเพราะว่า เขียนโดยผู้ที่เห็นเหตุการณ์ และเป็นคนฉลาดช่างสังเกต ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมสยาม โดยเฉพาะคนในกรุงศรีอยุธยาที่ละเอียดอย่างไม่เคยมีใครทำมาก่อน ในขณะที่หลักฐานซึ่งคนไทยบันทึกมีน้อยมาก เพราะส่วนใหญ่ถูกเผาไปตอนเสียกรุงศรีอยุธยาให้พม่าในพ.ศ. 2310 อีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะพงศาวดารไทยมักบันทึกเรื่องของราชวงศ์ สงครามและการเมือง แต่เรื่องของชาวบ้านชีวิตความเป็นอยู่ไม่มีใครบันทึกเอาไว้

มองซิเออร์ เดอ ลา ลูแบร์ (Simon de la Loubere) เป็นเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ออกเดินทางจากท่าเรือเมืองเบรสต์ ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1687 เรือมาถึงกรุงศรีอยุธยาเมื่อวันที่ 27 กันยายน ปีเดียวกัน รวมเวลาเดินทางขามา 211 วัน เขาพำนักอยู่ในเมืองไทย 3 เดือน 6 วัน เพื่อถวายพระราชสาส์นของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ต่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แล้วออกจากรุงศรีอยุธยาเมื่อวันที่ 3 มกราคม ค.ศ. 1688 มาถึงท่าเรือเมืองเบรสต์ เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ปีเดียวกัน รวมเวลาเดินทางขากลับ 206 วัน

บันทึกของลา ลูแบร์ ตีพิมพ์เป็นภาษาฝรั่งเศสครั้งแรก ค.ศ. 1691 ที่กรุงอัมสเตอร์ดัม ผู้แปล แปลจากฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ค.ศ. 1714 พิมพ์ที่เดียวกับฉบับพิมพ์

¹ ศาสตราจารย์และอาจารย์พิเศษสาขาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ครั้งแรก ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยครั้งแรกพ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967) หลังจากฉบับพิมพ์ครั้งแรกในภาษาฝรั่งเศส 276 ปี ฉบับที่ผู้วิจารณ์ใช้เป็นฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2552

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาที่ยาวมาก คือ 685 หน้า (ไม่รวมประวัติผู้แปล) เพราะบันทึกสิ่งที่เขาพบและซักถามอย่างละเอียด แบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอนกับ 1. ภาคผนวก ตอนที่ 1 ว่าด้วยประเทศสยาม มี 9 บท กล่าวคือ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ผลผลิตของประเทศ ป่าไม้ เหมืองแร่ การเกษตร (การทำนา ทำสวน) และประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนสยาม

ตอนที่ 2 ว่าด้วยขนบธรรมเนียมของชาวสยามโดยทั่วๆ ไป มี 15 บท ประกอบด้วย การแต่งกาย รูปร่างของชาวสยาม บ้านเรือน เครื่องเรือน ข้าวของเครื่องใช้ ยานพาหนะ การแสดงการละเล่น การแต่งงานและการหย่าร้าง การศึกษาอบรม วิชาแพทย์ วิชาเคมี วิชาคำนวณ ดนตรี กีฬา การช่าง การค้าขาย และอุปนิสัยของชาวสยาม

ตอนที่ 3 ว่าด้วยจารีตของชาวสยามตามชั้นบุคคลในฐานะต่างๆ ขุนนาง ต่ลาการและระบบการศาล เสนาบดีฝ่ายพลเรือน ฝ่ายทหาร พระคลังและการคลัง พระราชลัญจกร พระมหาอุปราช พระบรมมหาราชวัง กองทหารรักษาพระองค์ สตรีในพระบรมมหาราชวัง กรมภูษามาลา ขนบธรรมเนียมในราชสำนัก การทูต ชาวต่างประเทศที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสยาม พระภิกษุ และสังฆาวาส ลัทธิศาสนาของภิกษุ การปลงศพของชาวสยามและชาวจีน ความบรมสุขและบรมทุกข์ของชาวสยาม ข้อควรระวังในการเผยแพร่ศาสนาของชาวตะวันตก

สำหรับเนื้อหาที่กล่าวมาแล้ว มีความยาว 424 หน้า รวมอยู่ใน 1 เล่ม สมุดฝรั่ง ส่วนภาคผนวกอยู่ในอีกเล่มสมุดฝรั่ง แต่ฉบับพิมพ์ภาษาไทยรวมอยู่ในเล่มเดียวกัน และใช้หัวชื่อว่า “ราชอาณาจักรสยาม” อยู่ในหน้า 425-685 เป็นเรื่องหลากหลายมาก และบางเรื่องก็ไม่เกี่ยวกับอาณาจักรสยาม เช่น เรื่อง การเล่นหมาก รุกจีน ลูกคิดจีน โจทย์เลขสี่เหลี่ยมมหัศจรรย์ตามแบบชมพูทวีป ขนบธรรมเนียมประเพณีชาวจีน ระบบการนับเวลาของชาวจีน ที่ละเอียดมาก คือ เรื่อง ระบบปฏิทิน การคำนวณศักราชของสยาม เปรียบเทียบกับชมพูทวีป และของชาวตะวันตกอยู่ในหน้า 540-621 รวม 81 หน้า แสดงให้เห็นภูมิปัญญาทางด้านโหราศาสตร์และ

ดาราศาสตร์ของสยามนี้ที่สูงมาก เสียหายที่ลา ลูแบร์มิได้ระบุชื่อผู้แต่งเพียงแต่ระบุว่า “กฎเกณฑ์ทางดาราศาสตร์ของสยาม ใช้ในการคำนวณการโคจรของดวงอาทิตย์กับดวงจันทร์” แปลจากภาษาสยามและได้รับการตรวจพิจารณาและอธิบายโดย ม.กาสสินี แห่งราชสภาวิทยาศาสตร์ นอกจากเรื่องเหล่านี้แล้ว ยังมีอีกหลายเรื่อง เช่น ประวัติของเทวทัตที่แปลจากภาษาบาลี วินัยของพระสงฆ์สยาม 227 ข้อ คำนวณเนียมศาล มาตราชั่ง ตวง วัด และเงินตราสยาม คำศัพท์สยามเรื่องส่วนประกอบของเรือน วัน เดือน ปี อาวุธ เครื่องนุ่งห่ม มรสุม น้ำขึ้นน้ำลง พืชผลที่สำคัญของสยาม อักษรสยาม เลขสยาม อักษรบาลี สรรพนาม กริยา การสร้างประโยคในภาษาสยาม เป็นต้น

ลักษณะเด่นของหนังสือเล่มนี้ คือ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมสยามในขณะนั้น (เมื่อ 3 ศตวรรษที่แล้ว) อย่างละเอียด หลายเรื่อง หาไม่ได้ในเอกสารอื่น หลักฐานประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาหลายเรื่องได้อาศัยหนังสือเล่มนี้เป็นหลัก บางเรื่องไม่มีในเอกสารไทย แต่มีในเอกสารจีนซึ่งตรงกับที่ลา ลูแบร์บันทึกไว้ และหลายเรื่องมีปรากฏในหลักฐานไทย เช่น ในกฎหมายตราสามดวง ซึ่งก็ตรงกับที่ลา ลูแบร์บันทึกไว้ เท่ากับย่ำว่าสิ่งที่ลา ลูแบร์บันทึกไว้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องจริง อาทิ

1) คำว่า ไทย (Tai) หลายท่านคิดว่า เกิดขึ้นสมัยจอมพลป.พิบูลสงคราม แต่แท้จริงมีมานานแล้ว อย่างน้อยสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ก็มีใช้กันแล้วเป็นชื่อที่ชาวสยามเรียกตนเอง ไทยแปลว่าอิสระ ส่วนคำว่า เมืองไทย (Meuang Tai) เป็นนามที่ชาวสยามเรียกราชอาณาจักรสยาม ลา ลูแบร์บันทึกว่า ในพระราชอาณาจักรสยาม ลา ลูแบร์บันทึกว่า ในพระราชพงศาวดารจีนเรียกสยามว่า เสียน (Sian) ส่วนคำว่า สยาม (Siam) นั้น ไม่เป็นที่รู้จักของชาวสยามเป็นคำที่พวกโปรตุเกสในชมพูทวีป (อินเดีย) เรียกประชาติ (สยาม) ไม่ใช่นามอาณาจักร

นอกจากคำว่า เมืองไทยแล้ว ชาวสยามอาจใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คือ ศรีโยธยา กรุงเทพพระมหานคร ส่วนชาวต่างประเทศมักเรียกเมืองสยามว่า อุดุยา (Judia) หรือ โอธยา (Odia) ไทยน้อย เป็นคำที่ชาวสยามเรียกตัวเองอีกชื่อหนึ่ง และเรียกพวกที่ตั้งถิ่นฐานทางภาคเหนือว่า ไทยใหญ่ (Tai-Yai, Siams-grands) ซึ่งคนสยามมองพวกไทยใหญ่ว่ายังป่าเถื่อนอยู่ (หน้า 36-38)

2) อาณาเขตของสยาม ลา ลูแบร์ มิได้บอกชัดเจนบอกแต่ทางใต้ ซึ่งลา ลูแบร์นั่งเรือผ่านทั้งขาไปและกลับว่า สยามปกครองเคดาห์ (ไทรบุรี) ปัตตานี และสิ้นสุดที่เมืองสิงคโปร์ (Singapura) หน้า 38-39 (หรือ สิงคโปร์ในปัจจุบัน)

3) ประวัติของราชวงศ์สยาม ลา ลูแบร์ระบุว่า ปฐมกษัตริย์ของสยามคือ พระบรมสุริยเทพนรไทยสุวรรณบพิตร ครองไชยบุรีมหานคร (ซึ่งลา ลูแบร์ไม่ทราบว่ายู่ที่ใด) เมื่อราวพ.ศ. 1300 ต่อมาสมัยพญาสุนทรเทพมหาเทพราชได้ย้ายเมืองหลวงมาตั้งที่ราชตนครหลวง ในพ.ศ. 1731 พระพนมไชยศิริ กษัตริย์สยามองค์ที่ 13 ได้ย้ายเมืองหลวงมาตั้งที่เมืองนครไทย แต่ไม่นานก็ย้ายเมืองหลวงมาตั้งที่เมืองพริบพลี (คือ เพชรบุรี) มีกษัตริย์สืบมาอีก 4 พระองค์ องค์ที่ 4 คือ รามาริบัติ (คือพระเจ้าอู่ทอง) ก็ย้ายเมืองหลวงมาตั้งที่กรุงศรีอยุธยาในพ.ศ. 1894² (หน้า 41-42)

4) ประชากรสยาม ลา ลูแบร์ระบุว่า ประชากรสยามจากการสำรวจล่าสุดของรัฐบาลมี 1,900,000 คน ลา ลูแบร์บอกว่า รัฐบาลสยามมีการสำรวจกันทุกปี (แต่ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาไม่ปรากฏตัวเลขประชากรเลย) จำนวนที่ว่านี้ ลา ลูแบร์ให้ความเห็นว่า น่าจะกล่าวเกินจริง เพราะรัฐบาลขุดริตแรงงานจากไพร่หลวงถึงปีละ 6 เดือน โดยไม่มีอาหารเลี้ยง กับการเก็บภาษีที่รุนแรง ทำให้ราษฎรส่วนหนึ่งหลบซ่อนไปอยู่ในป่าดง เพื่อจะได้ไม่ถูกขุดริตดังกล่าว (หน้า 40) ซึ่งเรื่องนี้ผู้วิจารณ์ เชื่อว่า น่าจะเป็นจริง เพราะต่อมาในสมัยต้นรัตนโกสินทร์มีคนไทยไม่น้อยหลบซ่อนอยู่ในป่าดง เพื่อจะได้ไม่ถูกรัฐบาลเกณฑ์แรงงานและขุดริตภาษี

5) ข้าวพันธุ์มหัศจรรย์ อยู่ชยาอยู่ในพื้นที่ที่ราบลุ่มมาก จึงมีน้ำท่วมมาชวทุกปี (แม้ในปัจจุบันมีเขื่อนกักน้ำมากมายเหนืออยุธยา น้ำก็ยังท่วมเป็นประจำ) แต่ชาวสยามได้ค้นพบข้าวพันธุ์มหัศจรรย์ที่โตเร็วมากเมื่อน้ำท่วมทำให้ไม่ตาย ลา ลูแบร์ระบุว่า หากน้ำท่วมวันละ 1 ฟุต ต้นข้าวก็จะโตสูงขึ้นวันละ 1 ฟุตเหมือนกัน (หน้า 72-73) (ที่จริงก่อนหน้าที่จะค้นพบพันธุ์ข้าวมหัศจรรย์นี้ คงมีการตั้งถิ่นฐานบริเวณทุ่งเจ้าพระยาน้อยมาก แต่หลังจากค้นพบข้าวพันธุ์นี้ ชาวสยามก็สามารถเอาชนะภัยธรรมชาตินี้ได้ จึงมีการตั้งถิ่นฐานบริเวณทุ่งเจ้าพระยาอย่างรวดเร็ว

² แต่ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ ระบุว่า ทรงตั้งเมืองหลวงตรงวัดพุทไธสวรรย์ ในพ.ศ. 1890 แล้วต่อมาในปี 1893 ย้ายมาตั้งในเกาะเมืองอยุธยา

จนอยุธยากลายเป็นมหาอำนาจ เห็นกว่าอาณาจักรอื่นในประเทศไทย และบางอาณาจักรที่อยู่ข้างเคียง ผู้วิจารณ์เคยเห็นพันธู์ข้ามหัตถ์ครั้งดังกล่าว่า ยังปลุกกันอยู่แถวอำเภอดอนพุด จ.สระบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มมาก และเคยน้ำท่วมสูงสุดถึง 7 เมตรโดยที่ข้าวไม่ตาย) ปัญหาน้ำท่วมเป็นอุปสรรคต่อการตั้งถิ่นฐานนี้สอดคล้องกับงานของชาลส์วิกิ เกษตรศิริ อยุธยาประวัติศาสตร์และการเมือง (2542) หน้า 117-118 (Kasetsiri, 1999: 117-118)

6) แม่น้ำลพบุรี ลา ลูแบร์บันทึกว่า “ที่เมืองละโว้” น้ำกลับไม่น่าดื่มยิ่งกว่าเมืองสยาม (อยุธยา) ไปเสียอีก ทั้งนี้เนื่องมาจากแม่น้ำ(เจ้าพระยา) มีได้ผ่านตัวเมืองโดยตรง มีแต่เพียงลำคลองขุดไปบรรจบแม่น้ำใหญ่เพื่อนำน้ำไปใช้เท่านั้น (หน้า 77) นี่คือ หลักฐานสำคัญที่บอกเราว่าแม่น้ำลพบุรีซึ่งปัจจุบันเชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่สิงห์บุรีเชื่อมกับตัวเมืองลพบุรีและเชื่อมกับคลองที่ไหลจากทางเหนือแล้วไหลไปทางใต้ไปออกที่อยุธยา ช่วงที่เกิดจากการขุดคือ ช่วงสิงห์บุรีถึงลพบุรี ซึ่งปัจจุบันคนลืมไปหมดแล้วว่า แม่น้ำส่วนนี้ที่จริงเกิดจากแรงงานของมนุษย์ รัฐเกณฑ์ไพร่ขุดเพื่อเอาที่จากแม่น้ำเจ้าพระยาไปใช้ที่ลพบุรี

7) ชาวสยามสนใจมากเรื่องการค้นคว้าค้นหาอายุวัฒนะ(ยาที่กินไปแล้วจะไม่ตาย) กับ ค้นหาหินที่มีคุณวิเศษ ทำให้โลหะเปลี่ยนเป็นทองคำ ซึ่งในประเด็นหลังนี้ ลา ลูแบร์บันทึกว่า พระเจ้าปราสาททอง พระราชบิดาของสมเด็จพระนารายณ์ทรงสนพระทัยมาก และทุ่มเทให้คนของพระองค์ซึ่งเป็นนักเล่นแร่แปรธาตุ หาวีรชิตโลหะให้กลายเป็นทอง โดยหมดพระราชทรัพย์เพื่อการนี้ถึง 2 ล้าน (ไม่ระบุหน่วย) (หน้า 196-197)

8) ลักษณะและนิสัยคนสยาม ลา ลูแบร์บันทึกว่า “สติปัญญาอันฉับไวและเฉียบแหลมของชาวสยาม น่าจะเหมาะสำหรับเรียนวิชาคำนวณยิ่งกว่าศาสตร์อื่นๆ ถ้าเขาไม่ชิงเบียดเสียเร็วนัก(หน้า 198) คนสยามมีนิสัยอ่อนโยนมีสัมมาคารวะ แต่ก็มีความโลภ เกียจคร้าน ไม่อยากสู้ไม่อยากเห็น (หน้า 23) แต่ชาวสยามก็เป็นคนที่เชื่อถือโชคลางมาก เช่น หากเขาได้ยินเสียงเสือ ช้าง แรด หมี กระตัง ละมั่ง กวาง ทราบ ค่าง บ่าง ชะนี งูเลื้อยผ่านหน้าหรือมีฟ้าผ่าใกล้ๆ ถือว่า ลางไม่ดี เขาจะไม่ออกไปไหนวันนั้น (หน้า 204)

9) ข้าราชการสยามคอร์รัปชันมาก (หน้า 248) เพราะทางราชการมิได้จ่ายเงินเดือน ลา ลูแบร์ได้กล่าวถึงพนักงานกรมพระคลังยกยอกเงินหลวง จึงถูกลงโทษด้วยการกรอกปากด้วยเงินที่หลอมละลาย เมื่อพนักงานผู้นั้นตาย ก็ให้พนักงานคนที่ 2 ไปล้วงเอาเงินในคอพนักงานที่ตาย ปรากฏว่าพนักงานคนที่ 2 ยกยอกเงินที่ใช้กรอกปากพนักงานคนแรกไปจึงถูกลงโทษด้วยวิธีเดียวกันเป็นคนที่ 2 แต่เมื่อให้พนักงานคนที่ 3 ไปล้วงคอเอาเงินจากศพพนักงานคนที่ 2 ที่ถูกประหาร ปรากฏว่าพนักงานคนที่ 3 ก็ยกยอกเงินไปอีก สมเด็จพระนารายณ์ทรงเห็นว่าถ้าใช้วิธีประหารคนพวกนี้ต่อไป อาจจะไม่เหลือเจ้าพนักงานพระคลัง จึงทรงยกโทษประหารพวกเขาเสีย (หน้า 232-233)

10) แหล่งรายได้ของเจ้าเมือง ในบรรดาขุนนางสยามเจ้าเมืองมีฐานะดีกว่าเพื่อน แม้จะไม่มีเงินเดือนแต่มีรายได้หลายทางตั้งแต่ได้รับอากรค่านาถึง 50% ของอากรที่เก็บได้ในแต่ละเมือง เวลาจำเลยถูกริบทรัพย์ค่าปรับไหมจำเลย เจ้าเมืองก็ได้ส่วนแบ่ง ได้ใช้แรงงานไพร่สมฟรี ได้หักเปอร์เซ็นต์ภาษีเรือพาณิชย์สำหรับเมืองชายทะเล ภาษีจังกอบสำหรับพ่อค้าที่ผ่านด่านภาษี เจ้าเมืองบางคนทำการค้าด้วยเวลาชาวบ้านวิดหนองบึง ปลาตัวแรกที่จับได้ต้องนำมาให้เจ้าเมือง (หน้า 252-254)

11) แหล่งรายได้ของรัฐ แหล่งรายได้ของพระเจ้าแผ่นดิน มีหลากหลาย ตั้งแต่ แรงงานไพร่ฟรีปีละ 6 เดือน อากรค่านา ภาษีขาเข้าขาออก ภาษีเรือ อากรสุรา อากรสวน (เก็บจากผู้ปลูกทุเรียน พลู หมาก มะพร้าว ส้ม มะม่วง มังคุด พริก) และการค้าผูกขาดสินค้าบางอย่าง (ผ้าฝ้าย, ตีบุก, งาข่า, ดินประสิว, ตะกั่ว, ไม้ฝาง ก้ามะถัน ดินปืน เครื่องตัดราวูธ และหนังสือสัตว์ ปีหนึ่งเก็บภาษีได้ 1.2 ล้านสิ่วร์ (2.5 สิ่วร์= 1 ชั่ง=80 บาท) (หน้า 284-7) 1 สิ่วร์= 32 บาท เงิน 1.2 ล้านสิ่วร์ เท่ากับเงินไทยขณะนั้น 38.4 ล้านบาท มูลค่าเงินบาทสมัยสมเด็จพระนารายณ์ คิดจากค่าแรงรับจ้างสมัยนั้น เดือนละ 2 บาท หรือวันละ 6.7 สตางค์ คนที่รับจ้าง 15 วัน จะพอกินไปได้ 1 เดือน ไพร่ที่ไม่ไปเข้าเดือนเพราะติดงานจำเป็นต้องจ่ายเงินแทนเดือนละ 1 บาท (หน้า 285) (ในขณะที่ค่าแรงขั้นต่ำในปัจจุบัน 215 บาท/วัน จึงต่างจากสมัยสมเด็จพระนารายณ์ 3209 เท่า ดังนั้นภาษีที่รัฐบาลสมัยนั้นเก็บได้ 38.4 ล้านบาท มีมูลค่าเท่ากับ 123,226 ล้านบาท ในปัจจุบัน ซึ่งถือว่าสูงมาก

เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรเพียง 1.9 ล้านคนในขณะนั้น หากเปรียบเทียบรายได้ของรัฐต่อประชากร ปัจจุบัน 46,153 บาท/คน/ปี แต่สมัยนั้นรายได้ของรัฐกลับสูงกว่ามาก คือ สูงถึง 64,855 บาท/คน/ปีเมื่อเทียบค่าของเงินสมัยนั้นเป็นค่าเงินปัจจุบัน)

ข้อบกพร่องของหนังสือเล่มนี้

อย่างไรก็ตามจดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ก็มีข้อบกพร่องไม่น้อย อันเกิดจากการเข้าใจผิด หรือมีการแปลที่ผิดพลาดของล่ามก็ได้ หรือ เกิดจากการบันทึกที่ผิดก็ได้ อาทิ

- 1) ปีสิบสองนักษัตร มีผิดถึง 8 จาก 12 ปี คือ ปีนักษัตรที่ 1,2,3,4,5,8, 10,11 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางปีนักษัตร

ชื่อปีนักษัตร	สัญลักษณ์	สัญลักษณ์ในจดหมายเหตุ ลา ลูแบร์
1. ชวด	หนู	กระต่าย
2. ฉลู	วัว	ตะกวด
3. ขาล	เสือ	แม่ไก่
4.เถาะ	กระต่าย	แพะตัวผู้
5. มะโรง	งูใหญ่	นางนกเป็ดทะเล
6. มะเส็ง	งูเล็ก	งู
7. มะเมีย	ม้า	นางม้าเล็ก
8. มะแม	แพะ	นางม้าใหญ่
9. วอก	ลิง	ลิง
10. ระกา	ไก่	นกกาเหว่า
11. จอ	หมา	แกะตัวผู้
12. กุน	หมู	หมู

2) เลขไทย เลขแปดแต่ลา ลูแบร์เขียนเป็นเลขเก้า และเลขเก้า ลา ลูแบร์เขียนเป็นเลขแปด (หน้า 504) ความผิดพลาดนี้เข้าใจว่า เกิดจากลอกหนังสือของ แซร์แวลส์ ซึ่งเขียนเลข 2 ตัวนี้สลับกัน

3) โกฏิ ลา ลูแบร์เข้าใจผิดคิดว่า คำนี้แปลว่า 1 ล้าน และล้านหมายถึง สิบล้าน (หน้า 512)

4) Pen ลา ลูแบร์ แปลว่า มีดเหน็บ เข้าใจว่าเขียนผิดที่ถูกต้องคือ Nep (หน้า 474)

5) พระที่เสพเมณุน ลา ลูแบร์บันทึกว่า จะถูกลงโทษด้วยการเผาทั้งเป็น (หน้า 345) ตรงนี้ไม่พบในหลักฐานไทย ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายตราสามดวงหรือพระราชพงศาวดาร ว่ามีการลงโทษรุนแรงแบบนี้ มีแต่จับสึกและจะบวชอีกไม่ได้ตลอดชีวิตเพราะเป็นความผิดขั้นปราชิก

6) การตัดสินคนผิด ที่ไม่มีหลักฐานพิสูจน์ความผิด พระเจ้าแผ่นดินจึงให้เสือโคร่งเป็นผู้ตัดสิน โดยเอาทั้งโจทก์และจำเลยไปใส่กรงเสือ เสือกินคนไหนคนนั้นคือผู้ผิด ถ้ากินทั้งคู่ก็แปลว่าผิดทั้งคู่ ถ้าไม่กินทั้งคู่จะต้องไปพิสูจน์ด้วยวิธีอื่น (หน้า 312,263) ซึ่งเรื่องนี้ไม่ปรากฏในพงศาวดารและกฎหมายตราสามดวง

7) ข้างเผือกเป็นสัตว์ที่ชาวสยามนับถือมาก เพราะเป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณของท้าวพระยามหากษัตริย์ (หน้า296) ซึ่งเรื่องนี้ก็ไม่ปรากฏในเอกสารไทยเช่นกัน

8) อาการ่านา ลา ลูแบร์ระบุว่า เก็บ 40 วาต่อ 1 มะยง (สลึง) หรือไร่ละ 2.50 บาท (หน้า 282) แต่ในหลักฐานฝ่ายไทยเก็บไร่ละ 1 สลึง ต่อมาในสมัยร.3 เพิ่มเป็น 1 สลึง 1 เฟื้อง ลา ลูแบร์น่าจะผิดมากกว่า เพราะเงิน 2.50 บาท เท่ากับค่าแรงถึง 37 วัน หากใครทำนาเพียง 10 ไร่ ต้องเสียค่าอากรทำนาถึง 25 บาทเท่ากับค่าแรงถึง 12.5 เดือน ซึ่งสูงเกินไป (เงินสมัยนั้น 12 บาทมีค่าเท่ากับทองคำ 1 บาท (หน้า 222))

9) การสักเลก ลา ลูแบร์บันทึกว่า เมื่อเอาไพร่มาขึ้นทะเบียนไพร่แล้ว “ประทับตราเหล็กเผาไฟแดงที่ข้อมือด้านนอกแล้วลงหมึกสักทับ” (หน้า 241) หลักฐานของไทยไม่มีการใช้หลักเผาไฟประทับแบบที่ฝรั่งทำกับวัวมีแต่เอาเหล็กแหลมจุ่มหมึก แล้วสักที่ท้องแขนเป็นชื่อกรมกองและปีที่เริ่มขึ้นทะเบียนไพร่

อย่างไรก็ตามความผิดพลาดที่ยกมาไว้มาก เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลอันมีค่าที่มีความหนาถึง 685 หน้า หรือเปรียบเทียบกับ การที่เขาใช้เวลาเก็บข้อมูลเพียง 3 เดือนกับ 6 วันเท่านั้น และเขาไม่รู้ภาษาไทยต้องใช้ล่ามซึ่งมีโอกาสแปลผิดก็ได้ ในช่วงเวลา 96 วัน ที่เขาอยู่ในเมืองไทยและต้องทำหน้าที่ราชทูตอันเป็นหน้าที่หลักด้วยแล้ว ต้องถือว่าจดหมายของ ลา ลูแบร์เป็นข้อมูลชั้นต้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ดีที่สุดเท่าที่มีในปัจจุบัน ควรค่าแก่การศึกษาอย่างยิ่ง

References

- Kasetsiri Charnvit. (1999). *Ayutthaya Prawatsad lae Kanmaung* (In Thai) [Ayutthaya : Hisyory and Politics]. Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbooks Project.

